

Innhold

Hvorfor skal lærerstudenter lese en lærebok i pedagogikk?	ix
Pedagogikkfagets plass i utdanning av lærere	ix

DEL I

INN I LÆRERYRKET	1
Et oversiktsbilde over innholdet i del I	3

KAPITTEL 1

Å bli lærer: lærerstudentens møte med skolen i lærerutdanningens praksisperioder	5
1.1 Hjelp!	5
1.2 Min første undervisningstime	5
1.3 Påhøret	7
1.4 Implikasjoner for lærerstudentens profesjonelle vekst ..	8

KAPITTEL 2

Finn din egen rolle som lærer	11
2.1 Introduksjon	11
2.2 Hva er det med de fremragende lærerne?	12
2.3 Utfordringer for en nyutdannet lærer	14
2.4 En bratt læringskurve de to første årene i læreryrket	16
2.5 Å utvikle sin profesjonalitet sammen med andre	17
2.6 Arbeid målbevisst for at du skal kunne ta gode beslutninger	17
2.7 Den profesjonelle lærer: etiske overveielser	19
2.8 Implikasjoner for lærerens arbeid	22

KAPITTEL 3

Skolens oppgaver	23
3.1 Kompetansebegrepet i læreplanverket	23
3.2 Undervisning	28
3.3 Utdanning og opplysning	30
3.4 Implikasjoner for lærerens arbeid	32

DEL II:

ELEVENES LÆRINGSPROSESS	35
Et oversiktsbilde over innholdet i del II	37

KAPITTEL 4

Kognitiv teori om enkeltindividers læring	39
4.1 Introduksjon	39
4.2 Teori om kognitiv bearbeiding av stimuli	39
4.3 Læring gjennom oppdagelse eller eksplisitt forklart lærestoff?	41
4.4 Teorien om multimedielæring	43
4.5 Læringsomgivelser	47
4.6 Aktiv mental bearbeiding: generativ læring	48
4.7 Glemsel og hukommelse	49
4.8 Implikasjoner for lærerens arbeid	52

KAPITTEL 5

Kognitiv teori om samarbeidslæring	55
5.1 Introduksjon	55
5.2 Kollektiv arbeidshukommelse	55
5.3 Et eksempel på en gruppeprosess	57
5.4 Oppgavekompleksitet, gruppestørrelse og gruppedynamikk	58
5.5 Eksempler på samarbeidslæring	59
5.6 Implikasjoner for lærerens arbeid	60

KAPITTEL 6

Lesing og skriving	63
6.1 Læringsens språklige grunnlag	63
6.2 Lesing	63
6.3 Skriving	71
6.4 Språklig kompetanse og demokratiets levedyktighet	74
6.5 Implikasjoner for lærerens arbeid	75

vi Innhold

KAPITTEL 7

Barns og unges utvikling	79
7.1 Introduksjon	79
7.2 Neurobiologi og hjernens utvikling	80
7.3 Jean Piaget: Kognitiv konstruktivisme	84
7.4 Bruners teori om faser i utvikling av mentale representasjoner	88
7.5 Lev Vygotskij: Sosialkonstruktivisme og det sosiokulturelle perspektivet på læring	89
7.6 Piaget versus Vygotskij	91
7.7 Eriksons teori om perioder i menneskets psykososiale utvikling	92
7.8 Kohlbergs teori om moralsk utvikling	93
7.9 Implikasjoner for lærerens arbeid	94

DEL III:

FAGLIG INNHOOLD OG MENTALE INNHOOLDSPRESENTASJONER

Et oversiktsbilde over innholdet i del III	97
--	----

KAPITTEL 8

Kunnskapsstrukturer: overføring av læring og dybdelæring	103
8.1 Hvordan kan din forkunnskap hjelpe deg med å huske ny informasjon?	103
8.2 Begreper og sammenhenger mellom begreper	104
8.3 To sentrale begreper: overføring av læring og dybdelæring	105
8.4 Kan vi ikke bare kaste oss direkte ut i dybdelæringen?	109
8.5 Elementinteraktivitet skaper en indre kognitiv belastning	111
8.6 Misoppfatninger av fenomener	114
8.7 Korreksjon av misoppfatninger	115
8.8 Implikasjoner for lærerens arbeid	115

KAPITTEL 9

Undervisningsdesign: steg for steg eller helhet→deler→helhet?	119
9.1 Å velge ut en sekvens av innhold	119
9.2 Steg for steg og Blooms taksonomi	119
9.3 Helhet → deler → helhet	121
9.4 Implikasjoner for lærerens arbeid	123

KAPITTEL 10

Læringsstrategier	125
10.1 Introduksjon	125
10.2 Hukommelsesstrategier	126
10.3 Strukturstrategier	129
10.4 Utdypningsstrategier	130
10.5 Kontrollstrategier og metakognisjon	131
10.6 Implikasjoner for lærerens arbeid	131

KAPITTEL 11

Fra konkretisering til abstrahering til konsolidering	133
11.1 Introduksjon	133
11.2 Ideen om bærekraftig utvikling og badekar som analogi	134
11.3 Ohms lov og radiatorsystem som analogi	135
11.4 Allmenningens tragedie og simulering i klasserommet	137
11.5 Implikasjoner for lærerens arbeid	139

DEL IV

LÆRERENS ARBEID MED Å UNDERVISE OG VURDERE

Et oversiktsbilde over innholdet i del IV	141
---	-----

KAPITTEL 12

Å planlegge undervisning: Velg et godt strukturert innhold for undervisningen!	149
12.1 Introduksjon	149
12.2 Lærestoffanalyse	150
12.3 Differensiering	151
12.4 Tilpasset opplæring og differensiering	151
12.5 Spesialundervisning	154
12.6 Implikasjoner for lærerens arbeid	155

KAPITTEL 13

Eksplisitt forklarende undervisning i klasserommet og via video	157
13.1 Eksplisitt forklarende undervisning i klasserommet	157
13.3 Omvendt undervisning og bruk av undervisningsvideo	162
13.4 Implikasjoner for lærerens arbeid	163

KAPITTEL 14

Diskusjon i klasserommet og på nettet	165
14.1 Klasseromssamtale: å skape meningsfulle diskusjoner i klasserommet	165
14.2 Samtaleregler	166
14.3 Ulike samtaletyper	166
14.4 Diskusjonsverktøy: demokratikaken som eksempel	167
14.5 Implikasjoner for lærerens arbeid	168

KAPITTEL 15

Oppgaveløsning	175
15.1 Introduksjon	175
15.2 Bruk av gjennomarbeidede eksempler som informasjonsmateriale før elevene løser oppgaver med økende progresjon	176
15.3 Oppgaver som krever tenksomhet og logiske slutninger	177
15.4 Flervalgsoppgaver	178
15.5 Implikasjoner for lærerens arbeid med flervalgsoppgaver i undervisningen	179
15.6 Dataspill anvendt i undervisning	182
15.7 Implikasjoner for lærerens arbeid med å bruke dataspill i undervisningen	183

KAPITTEL 16

Læringsvitenskap og utforskning som undervisningsform	185
16.1 Introduksjon	185
16.2 Utforskning av læringsressurser og læringsmaterialer	186
16.3 Kognitiv aktivisering gjennom å oppdage, utforske og løse problemer	187
16.4 Eleven utforsker og undersøker læringsmaterialer	190
16.5 Implikasjoner for lærerens arbeid	192

KAPITTEL 17

Lærerens behov for teknologiforståelse	195
17.1 Introduksjon	195
17.1 Digitale plattformer	196
17.3 Synkron og asynkron nettkommunikasjon	197
17.4 Hvordan er situasjonen når det gjelder tilgang til IKT i dagens skole?	198
17.5 Unge mennesker i den digitale tidsalder	198
17.6 Utdanningsteknologi i skolen	200
17.7 Hva slags rasjonale skal teknologibruk i skolen ha?	202
17.8 Digital fjernundervisning i skolens regi	205
17.9 Implikasjoner for lærerens arbeid	207

KAPITTEL 18

Læringsfremmende tilbakemeldinger	209
18.1 Introduksjon	209
18.2 Elevens egenvurdering	210
18.3 Lærerens læringsfremmende tilbakemeldinger	210
18.4 Årsaksattribusjon, tankesett og hvordan du som lærer kan utøve en positiv innflytelse	213
18.5 Kontaktlærerens arbeid	214
18.6 Selvregulering, motivasjon og selvdisiplin	215
18.7 Læreren som betydningsfull voksenperson for elever ..	220
18.8 Hverandrevurdering: tilbakemeldinger fra medelever ..	221
18.9 Implikasjoner for lærerens arbeid	221

KAPITTEL 19

Sett riktig karakter!	223
19.1 Introduksjon	223
19.2 Læreplanenes angivelse av mål og vurderingsgrunnlag	224
19.3 Bestemmelser om vurdering	225
19.4 Karaktersystemets funksjoner	227
19.5 Validitet og reliabilitet i forbindelse med prøver og karaktersetting	228
19.6 Klager og strategisk atferd	235
19.7 Karakterer og læringsframgang	236
19.8 Elevmotivasjon: prestasjonsmål og mestringsmål	237
19.9 Implikasjoner for lærerens arbeid	239

KAPITTEL 20

Klasseledelse og læringsledelse	241
20.1 Introduksjon	241
20.2 Å befeste sosiale normer i klasserommet	243
20.3 Strategisk ledelse: det kaldblodige perspektivet på hvordan elevers atferd kan påvirkes	246
20.4 Hvordan er situasjonen i norske skoler når det gjelder relasjoner mellom lærer og elever?	251
20.5 Reglement for orden og oppførsel	252
20.6 Å håndtere mangel på empati: trakassering og mobbing	253
20.7 Bruk av atferdskontrakter som forsterkningsteknikk i klasseromssituasjoner	254
20.8 Kritikk av behavioristiske teknikker i klasseledelse	255
20.9 Det varmlodige perspektivet på hvordan elevers atferd kan påvirkes	255
20.10 Belønning som forsterker ønsket atferd	256
20.11 Autoritativ klasseledelse	257
20.12 Å opptre emosjonelt støttende	258

viii Innhold

20.13 Læringsledelse: lærerens utøvelse av læringstrykk og kommunikasjon av forventninger	260
20.14 Når læreren mister makt: ettergivenhet som strategi ...	262
20.15 Implikasjoner for lærerens arbeid	262
20.16 Den personlige autoritet og retorikkens betydning	265
DEL V	
SKOLEN	269
Et oversiktsbilde over innholdet i del V	271
KAPITTEL 21	
Skole og lærerutdanning i et historisk perspektiv og et nåtidig perspektiv	273
21.1 Et kort riss av norsk skolehistorie	273
21.2 Dagens skole og opplæringsløp	277
21.3 Fagfornyelsen: et nytt læreplanverk (LK20) med vekt på dybdelæring	279
21.4 Det globaliserte kunnskapssamfunn: trender og transnasjonale ideer	282
KAPITTEL 22	
En institusjon vi kaller skole	287
22.1 Introduksjon	287
22.2 Skolens oppbygning og organisasjon	288
22.3 Skolens mandat og opplæringsverdigrunnlag	289
22.4 Skolen i endring	290
22.5 Skolekulturer og samarbeidsforhold	291
22.6 Lærerens læring gjennom yrkeskarrieren	292
22.7 Økt vekt på at skoler skal videreutvikles	294
22.8 Skoleledelse, yrkesprofesjonalitet og organisatoriske former for profesjonalitet	296
22.9 Målinger som informasjonsgrunnlag for skolers forbedringsarbeid	297
22.10 Skolens gjenstridige problemer	299
KAPITTEL 23	
Skole–hjem-samarbeid og de sosiale kontekstenes betydning for unges oppvekstvilkår	303
23.1 Introduksjon	303
23.2 Den sosiale kontekstens betydning for elevers utvikling: Bronfenbrenners bioøkologiske modell	304
23.3 De unges psykiske helse	305
23.4 Implikasjoner for lærerens arbeid	309
23.5 Samarbeid mellom hjem og skole	311
23.6 Hva kan læreren gjøre når man finner ut at det forekommer mobbing blant klassens elever?	316
KAPITTEL 24	
Flerkulturell utdanning og perspektiver på kjønn	319
24.1 Introduksjon	319
24.2 Lærerens mangfoldskompetanse	319
24.3 Mangfoldskompetanse og implikasjoner for lærerens arbeid	323
24.4 Normkritisk perspektiv på seksualitet og samliv	324
24.6 Kjønnspromatikk og implikasjoner for lærerens og kontaktlærerens arbeid	326
KAPITTEL 25	
Skolen som praksisarena for lærerstudenter ...	327
25.1 Introduksjon	327
25.2 Trening på utøvelsen av lærerrollen i campusundervisningen	329
25.3 Skolepraksis og tilbakemeldinger fra praksisveileder, medstudenter og elever	330
25.4 Systematisk observasjon av andre læreres undervisning	334
25.5 Implikasjoner for lærerstudentens profesjonelle vekst .	335
Referanser	337
Sluttnoter	367
Stikkord	373